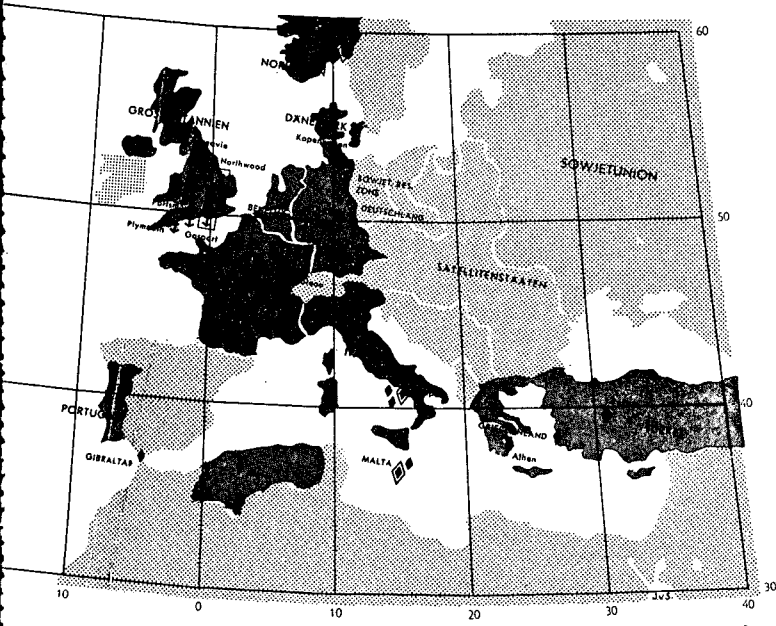

הגנת אירופה

גנרל ז'. א. קילמנסג

אנו מגישים להלן הרצאה של גנרל קילמנסג אשר שימש כמפקד כוחות היבשה בפיקוד המרכז של נאט"ו ולאחר מכן כמפקד כללי של פיקוד המרכז. גנרל קילמנסג הירצה דבריו בפני כנס של האגודה המלכותית הבריטית למחקרים בטחון ניים, ומשקף במידה רבה את ההבט הגרמני לבעיה.

המערכת

ובין שתהיה חמה. על כן אין בעיה מבעיות הביטחון של המערב שאינה נוגעת בדרך זו או אחרת בגרמניה המערבית, ולא תיתכן הגנה על אירופה בלא גרמניה. לפיכך מן הדין לבקש השקפה גרמנית על בטחונו והגנתו של המערב. אף-על-פי-כן, היסטורי בבחירת הכותרת לנושא הדיון הזה. גרמניה המערבית אינה יכולה, בשום נסיבות שניתן להעלותן על הדעת, להתגונן בכוחות עצמה מפני ברית וארשה, ועל כן אין לבדוד השקפה גרמנית, כשלעצמה. מה שלמדתי במפקדת פיקוד המרכז של נאט"ו — ולמדתי זאת לעומק — הוא: להתבונן בתמונה השלמה, לא בחלקיה. אין טעם לבחון נושא זה בכל דרך אחרת, ובוודאי אין טעם להגיע אל התוצאות האופטימאליות לגבי הביטחון וההגנה. כמעט כל הקשיים והחולשות של הגנת המערב נובעים מן העובדה שעדיין משקי-עים בברית נאט"ו הרבה מחשבה והרבה מעשה, לא לאור העיקרון הזה.

אבקש לבחון את הערותי על רקע זה כדי שאוכל להטעים עובדה אחת המשפיעה השפעה מכרעת על כל השקפה גרמנית על הגנת המערב (ותהיה אשר תהיה הצורה שתלבש מבחינות אחרות) ואשר אינה ישימה לרוב חברות נאט"ו האחרות; רק נורבגיה, יוון ותורקיה מושפעות מעובדה זו, אך לא באותה מידה.

בסכסוך מזוין בין מזרח ומערב — אשר ילבש ללא ספק אופי גלובאלי — תהיינה כל חברות נאט"ו נתונות לסכנה גם מן האוויר — גרעינית וקונבנציונאלית כאחת — וגם מן היב, כיוון שכלי-שיט רוסיים מפליגים בהצלחה על פני כל שבעה הימים. אולם רק גרמניה תהיה שדה-המערכה היבשתי העיקרי — מן הרגע בו תיירה היריה הראשונה. זו תהיה תרומה מיוחדת במינה, מידי גרמניה המערבית. יש להבין, שגרמנים רבים מאוד אינם מאושרים מן המחשבה הזאת. אני מאמין, שמספרם עלול לגדול בשיעור ניכר. מספרם יגדל — וישפיע השפעה מדינית אשר תגדל עמו — אם תתחזק הרגשה זו, שכבר ניתן להבחין בה, שגרמניה עלולה להיות לא רק שדה-

המלחמה הרביעית שניטשה במזרח-התיכון באוקטובר 1973 מהווה רקע קודר לנושא שלפנינו. היא משמשת גם אתראה ברורה על משמעות ההפתעה על-ידי מעשה-תוקפנות, גם כאשר היא נופלת בחלקו של מגן חזק, מצויד היטב ובעל מוראל גבוה. לרשות התוקפן עומדים שלושה יתרונות גדולים: אפתעה, יוזמה ובחירה חופשית של נקודת (או נקודות) ההתקפה העיקרית.

הצד המחזיק בשלושה יתרונות אלה יכול להכפיל עצמתה של כל פעולה צבאית. אי-אפשר למנות יתרונות אלה ככלי-זיון או כמטוסים, או לחשבם במחשב, אך יש בהם בהחלט לבטל את התוצאות של כל תכנון מצד המחנה המופתע, בשדה-המערכה. אנשי-צבא מגוסים יודעים זאת, אולם בעידן בו מאמינים אנשים במחשבים, קשה מאוד למצוא פוליטיקאים שיהיו מוכנים לקחת גורמים אלה בחשבון מבעוד מועד ולפעול בהתאם. חידוש היוזמה — בין שזו אבדה ובין שהוחלט לוותר עליה — זוהי אולי המשימה הקשה והמסוכנת ביותר שניתן להעלותה על הדעת, בשדה-המערכה. משום כך מוצא אני הקבלה בין המלחמה האחרונה בין ישראל וערב ובין בעיית ההגנה המערבית לנוכח תוקפנות-כוח מן המזרח — קרי, מברית-המועצות ומדינות ברית וארשה.

אירופה התיכונה היא המרכז הגיאוגרפי וגם המעוז הראשי של ההגנה המערבית. להוציא את האגפים הקיצוניים בצפון ובידרום, רק כאן קיים מגע יבשתי ישיר עם עוצמתה של ברית-המועצות. רק כאן עשויה להתחולל המערכה היבשתי המכרעת, במקרה של סכסוך מזוין. משום כך נותנת הדעת שהמסה העיקרית של כוחות-היבשה של ברית-המועצות וגרורותיה תהיה מכוונת כנגד אירופה התיכונה, ועובדה זו לא נשתנתה על-ידי צבירת הכוח הצבאי בגבול רוסיה-סין. עובדה זו פשוטה לגמרי ואין בה חידוש, הגם שלעתים נוצר הרושם כי המערב הסכין עמה במרוצת חצי-יובל, עד שנשתכחה מן הלב. נקודת-המוקד של מרכז-הגנה זה היא גרמניה המערבית, אשר גבולה המזרחי הוא גם קו-החזית במלחמה, בין שתהא זו קרה

הקונבנציונאליים של המערב — לא אלה של מדינות אירופה ולא אלה של ארה"ב.

להיפך, אי-אפשר להוציא מכלל אפשרות את הסכנה שייעשה עוד קיצוץ חד-צדדי בכוחות בעלות-הברית המוצבים באירופה התיכונה, עוד לפני — ואפילו בלי שיושגו תוצאות בשיחות לקיצוץ-כוחות הדדי ומאוזן. אפילו במקרה שיקוצצו הכוחות באופן שיהיה קרוב כלשהו ל"מאוזן" — אישית, איני מאמין שהרוסים יסכימו לזה — תישאר בעינה הא-סימטריה, אם כי ברמה נמוכה יותר. לשון אחר, לא יחול כל שינוי במהות הבעיה.

ד. בשיחות הנוכחיות על אודות דטנט, הפשרה בין שתי מעצמות-העל — סאל"ט, קיצוץ-כוחות הדדי ומאוזן ו"אוסט-פוליטיק" — יושבת מעצמה אחת אצל כל ארבעה השולחנות. מעצמה זו היא ברית-המועצות, ובזה נעוץ שורש כוחה הרב. בצד השני של אותם שולחנות יושבות מדינות מערביות שונות, בהיערכויות שונות ומשתנות ובלי תפיסה משותפת. הצד המערבי הוא ערב-רב. אפשר לומר, שזהו פלוראליזם דמוקרטי. קיימת נטיה הולכת וגדלה בדעת-הציבור ואף בחוגים מדיניים, לראות את המטרה הרחוקה של דטנט אמין כעובדה מוגמרת, ולנצל זאת כעילה לקצץ בהוצאות הביטחון. נטיה זו אינה קיימת במזרח ולא תצוץ שם בעתיד. לעומת זאת, קיימת שם — כמובן מאליו — מגמה לעודד ולנצל את השיכרון המערבי בכל האמצעים. הצעד הבלתי-נבון ביותר שיכול המערב לעשות כעת, הוא לדחות תכנון צבאי, להפסיק תכניות מחקר ופיתוח ולהקטין — באורח חד-צדדי ובטרם-עת — את מספר החיילים ואת הייצור הצבאי. אולם רבים, ובהם שרי-ממשלה, סנאטורים ומנהיגי-מפלגה, סבורים כי צעד נבון הוא זה. הם אינם מסוגלים, או אינם רוצים להבין, כי ברה"מ מתנהגת בדיוק להיפך מזה. זאת ועוד אחרת — וכמעט מתעלמים לגמרי מעובדה זו: בדרך זו יאבדו הרבה זמן ועוצמה צבאית, ולא במהרה אפשר יהיה למלא את הפער אם יחול שינוי במצב המדיני. ידועה לכם התיאוריה כי דרושות לברה"מ עשר שנים בקירוב של קיום-בצוותא בשלום ושתיהן-פעולה, כדי להשיג עדיפות ברורה שאין עליה עוררים.

בהקשר זה, אך לא רק בהקשר זה, חיונית נוכחות צבאית אמריקאית חזקה באירופה התיכונה, ומטבע הדברים אי-אפשר להמיר אותה במאמץ אירופי כלשהו, אם כי באומרי זאת איני מתכוון לומר שאין צורך במאמצים אירופיים נוספים. ההיפך מזה הוא הנכון. אבל רק חיילים אמריקאים יכולים לאמת את המחויבות האמריקאית באירופה — על גורם-ההרתעה הכרוך בכך — וזהו גם גורם פסיכולוגי מכריע. בדברנו על אודות נוכחות אמריקאית, עלינו — האירופים — להבין כי בצדו הרחוק של האוקיינוס האטלנטי שכחו רבים, כי בטחונה והגנתה של אמריקה שלובים באירופה. רבים שכחו כי אם תעבור אירופה המערבית, ואפילו רק מרכזו, למרחב-ההשפעה הסובייטי — ואין זה משנה, באיזו דרך ייעשה הדבר — פירוש הדבר יהיה שברה"מ תהיה המעצמה העולמית היחידה, ללא עוררין, בכל האזורים.

ה. נקודות אלה מקבלות משמעות מיוחדת לאור הדברים דלהלן. אם לא הוטעינו על-ידי כל הדברים ששמענו וראינו בארבע השנים האחרונות, עלינו להסיק כי התפקיד המדיני שממלאת עוצמה צבאית — דהיינו, כוחות-צבא כמכשיר מדיני

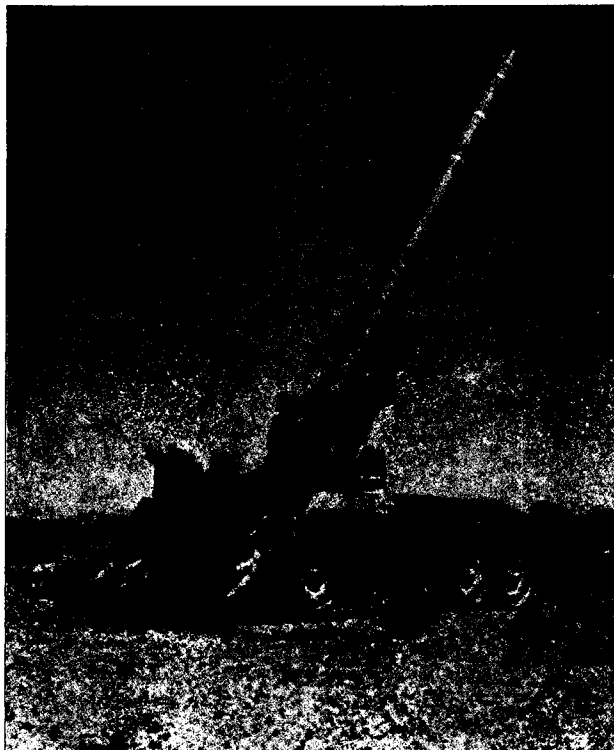
מערכה אלא גם שטח-ההריגה בשביל ברית נאט"ו, וכי „המטריה הגרעינית שלאחר הסכמי סאל"ט" תגן רק על ארה"ב ועל ברה"מ.

מכאן מגיע אני אל נושא הדיון: הגנת המערב. לאחרונה, ובמיוחד מאז שיחות ניקסון-ברז'נייב בקיץ שעבר, אפשר לשמוע ולקרוא הרבה על אודות הצורך לעצב מחדש את מערך ההגנה המערבי, וכי יש לעשות זאת מתוך ראייה ריאליסטית יותר של המציאות. אני מצדד בואת ללא סייג, אולם שואל: במה עלינו להכיר קודם שנוכל לראות את המציאות כמות שהיא? בהקשר זה, ברצוני להעיר מספר הערות:

א. אי-אפשר להמיר ביטחון צבאי על-ידי ביטחון מדיני — קל וחומר מאחר שעד כה לא זכינו לביטחון מדיני. אם יושג ביטחון מדיני, לא יהיה בו מועיל אם לא יאובטח על-ידי עוצמה צבאית. מובן מאליו שקל יותר ובטוח יותר לעמוד על שתי רגליים מאשר על רגל אחת. אולם הרגל השנייה, המדינית, נעשית נחוצה יותר כאשר הרגל הראשונה, הצבאית, סובלת זה שנים מהתנוונות שרירים חשובים — וזה מה שקרה למערב. אם לא תופסק התנוונות זו, עלולים אנו ליפול עוד בטרם מצאנו מאחז לרגלנו השנייה.

ב. נאמר לנו כי שורר היום שוויון גרעיני אסטרטגי. איני משוכנע שכבר עברנו את שלב השוויון. על כל פנים, כולנו יודעים כי קביעה זו מפוקפקת מבחינה צבאית וטכנית, וכי היא רופפת בעליל. יתרה מזו, לא ידוע לנו כמה זמן יתקיים השוויון, אם הוא קיים באמת.

ג. כתוצאה מן האמור לעיל, נודעת חשיבות רבה יותר מאשר אי-פעם לתפקידים המדיני והצבאי של כלי-נשק גרעיניים טקטיים וכוחות קונבנציונאליים. הדברים אמורים במיוחד בכלי-זין גרעיניים טקטיים, שכן אין לצפות לגידול בכוחות

ברורה והיא, להמיר את „פאקס אמריקאנה“ באירופה — ב„פאקס סובייטיקה“.

ההיסטוריה מלמדת כי רוסיה הצטיינה תמיד עד-מאוד בניצול הזדמנויות תוך סיכון קטן יחסית לעצמה — בין שיצרה את ההזדמנויות ובין שניקרו על דרכה. לתכלית זו, כלומר לניצול הפרגמטי של הזדמנויות וכן לכל קווי-הפעולה המדיניים האחרים המושתתים על עוצמה צבאית, לאסטרטגיה עקיפה, לשינוי אזוריים גיאוגרפיים, לסחטנות מדינית ולהתקפה ישירה — יש לקרמלין בכוחותיו המזוינים מכשיר רב-עוצמה, מעולה ורבגוני מאוד, שאפשר להשתמש בו בכל עת.

לפיכך חייב המערב לחתור אל שתי מטרות: להשיג הסדרים מדיניים אשר יכבידו על השימוש העקיף במכשיר זה (ואם אפשר, ירוקנו שימוש זה מתוכנו), וכן לקיים עוצמה צבאית אשר תציב לנוכח פעולה ישירה סיכון שייראה גדול מדי בעיני מוסקבה. כאשר אני אומר „הסדרים מדיניים“, עלי להוסיף כי כוונתי להסדרים בין מזרח למערב וגם בין המערב למערב ובין מדינות אירופה לבין עצמן.

אשר למשימות הצבאיות שיוקצו לכוחות המזוינים הנדונים, אגש ישר אל המסקנות. במצב הנוכחי ובעתיד הנראה לעין באירופה המערבית, אין טעם לצערנו לחשוב במונחים החורגים מצרכים מינימליים — משהו שהיעוד הרשמי של גאט"ו אינו לוקח בחשבון כיום.

מה עלינו לראות היום — בנוסף על תפקיד ההרתעה — כמשימה המינימלית של כוחות בעלות-הברית באירופה, ואולי טוב יותר, כמשימה הבסיסית אשר אין לוותר עליה בשום פנים ואופן כל עוד תיתכן תוקפנות, ואשר תהיה גם הגונה — כלומר, הגונה כלפי אלה שיידרשו לבצע משימה זו? אני מעלה את ההצעה דלהלן:

בימי-שלום — מקפח את חשיבותו בארה"ב, אך נעשה חשוב יותר ויותר לברה"מ. איני סבור שקורלציה זו מעודדת ביותר. יצויין, שהצד הסובייטי הטעים לאחרונה, פעם אחר פעם, בביטחון-עצמי — ודרך אגב, מוצק — ש„רק תזווה מאונן“ הכוחות לטובת המחנה הסוציאליסטי היא שאיפשרה גיבוש של סוג חדש של יחסים“. מקור אחר — כתב-העת „ברית-המועצות היום“ — קובע כמעט אותה קביעה ומוסיף כגורמים אחרים המעודדים את הדטנט (וזה חשוב), את „הצורך לקצץ את החימוש בארה"ב ובמדינות אירופה הגדולות — קיצוץ שיש לו בסיס כלכלי“, וכן את „ההרגשה האנטי-אימפריאליס-טית והאנטי-מלחמתית ברבדים שונים של האוכלוסיה, המוצאת את ביטויה בהפעלתם של כוחות סוציאליים ומדיניים“. אין לי מה להוסיף על הצהרות אלה. דומני כי ההשקפה הסובייטית ריאליסטית מאוד.

לסיכום חלק זה של הערותי, אני מאמין כי הבסיס לעיצוב-מחדש של מערך ההגנה המערבי נשען על העובדות שהבאתי בחמשת הסעיפים דלעיל, ויש לבחון עובדות אלה בחינה ריאליסטית יותר מזו שנעשתה עד כה. אני חוזר ואומר זאת לא על-מנת להכביר מילים. יש לעשות זאת משום שעדיין ישנם אנשים המסוגלים והמוכנים להתיחס אל המציאות כאילו היתה אגדה.

אכן, אפשר לבחון את העובדות שהצגתי בדרכים שונות, אבל אסור להתעלם מהן. אי-אפשר להדיחן על-ידי מאמץ אינ-טלקטואלי או „גירוש-שדים“. שום קוסם לא יוכל להעלימן, אלא באותו אופן בו מעלימים ארנבת במגבעת. הצופים אינם רואים את הארנבת, אך היא נמצאת שם. איני ממליץ על אשליה-עצמית מעין זו.

על-מנת לקבוע את מהות ההגנה ואת המשימות שתוטלנה על כוחותינו, צריך להתבונן במבט קר וחסר-פניות בתוקפן-כוח. לא אנקוב במספרים ולא אדבר על הבעיה הישנה והחדשה-תמיד — היש להעריך את התוקפן-כוח על-פי כוונותיו או על-פי יכולתו? לדידי, התשובה פשוטה מאוד: יש למחוק את המלה „א“, ולהציב תחתיה את ו' החיבור.

בנקודה זו ברצוני רק לתאר בקצרה את מהותה האמיתית של הסכנה הצפונה בברה"מ. ראשית, יש לה כוח צבאי רב, הולך וגדל, הולך ומשתפר. הוא גדול בהרבה מכוחנו-שלנו במישור הקונבנציונאלי והוא נכון להתקפה. יש להתיחס לעובדה זו במלוא הרצינות.

היסוד השני בסכנה הסובייטית מצוי בנוכחות המדינית והצב-אית המתפשטת בהתמדה ברחבי תבל, והיא בולטת במיוחד בשימוש שנעשה בחיל-הים הסובייטי, אשר השפעתו המדינית והפסיכולוגית חשובה לא פחות מהשפעתו הצבאית.

שלישית, טמונה הסכנה באידיאולוגיה הקומוניסטית, שעודנה אידיאולוגיה של התפשטות, אם כי ברגע זה מצועפת עובדה זו במידה רבה ובקפידה מרובה.

אני תקווה שדברי יובנו כהלכה. אין בכוונתי לרמוז כי מוסקבה נוקטת — או תנקוט בעתיד — מדיניות אשר תביא ישר אל מלחמה, כמטרתה הסופית; אולם הלוחמה לא נמחקה מרשימת האפשרויות המדיניות של ברה"מ. ברגע זה אין הרוסים צרי-כים, לדעתי, לחשוב על מלחמה נגד המערב, או חלק מן המערב, משום שיכולים הם להניח — ולא בלי הצדקה — שיוכלו להשיג את מטרתם באירופה ללא מלחמה. מטרה זו

○ לחזק את גחישות ההחלטה של הציבור והממשלות לעמוד בפני כל צורות הלחץ של ברה"מ, על-ידי מתן האפשרות לכוחות להעניק את ההרגשה, כי אפשרית התנגדות מוצלחת. מובן שהכוחות יוכלו לעשות זאת אך ורק אם יהיו באיכות ובכמות מספיקות.

○ לקיים את שלמות ההגנה על-ידי יצירת וקיום קורלציה מאוזנת היטב של כל הכוחות הקיימים, הן הגרעיניים והן הקונבנציונאליים, מתוך התחשבות בחולשתם של אלה האחרונים.

במקרה של התקפה:

○ לקבל במהירות אינדיקציה מלאה לאורך החזית על המיקום, המהות והשיעור של ההתקפה.

○ לקצור הצלחה התחלתית בשדה-המערכה על-ידי בלימת התוקפן באופן שלא יוכל לחדש את ההתקפה ללא הסלמה, קונבנציונאלית או גרעינית. ליצור תנאים שיקיימו בידי נאט"ו את האפשרות להסלים את הלוחמה — אם יהיה צורך בכך — עד לתגובה גרעינית כללית, אם לא יפסיק התוקפן את התקפתו.

אם נניח שמשימה בסיסית זו נכונה היא, ותואמת את המטרות המדיניות, נשאלת השאלה: מהי האפשרות המעשית לביצועה של משימה בסיסית זו? קיימים ספקות רבים לגבי ביצועה של המשימה הרשמית הנוכחית של נאט"ו, שכבר מלאו לה 17 שנים. מה אפשר לעשות לשיפור המצב, בהתחשב בעובדה שמן הנמנע להגדיל את מספר הכוחות, בין שרוצים או בכך, או לא? כיצד נמנע התפוררות? אפשר להרבות בדברים בנושא זה. אסתפק במספר נקודות חשובות.

רבים סבורים כי אפשר יהיה לתקן את המצב הנוכחי, שאינו מניח את הדעת, על-ידי פיתוח אסטרטגיה חדשה. לבד מן העובדה שלא קל לגבש אסטרטגיה חדשה, ואין מחליפים ישן בחדש כשם שמחליפים חולצה, אוכל לומר רק שזו טעות. לפני המגן ניצבות בעידן הגרעיני שתי אסטרטגיות צבאיות בלבד: גמול מאסיבי וגמול גמיש. החזרה אל הגמול המאסיבי אינה סבירה מכמה סיבות, שאיני צריך להסבירן. ככל שידועות לי התיאוריות השונות בדבר מה שמכנים אסטרטגיות חדשות, כולן אינן אלא צורות שונות של הגמול הגמיש, עם שמות חדשים המסבירים את האוון. עלינו לחפש צורה חדשה ותכליתית יותר של גמול גמיש — צורה מותאמת יותר למצב הנוכחי, לטכנולוגיה המתקדמת ולעתיד הנראה לעין.

מה שאסור לשנות, זה קיומן של כל החוליות בשרשרת ההרתעה, מכלי-הנשק הקונבנציונאלי הקטן ביותר ועד לכלי-הזין הגרעיני הגדול ביותר — וקיומו של השילוב ההדוק ביניהן. אולי אפשר לשנות דברים באורח הפעולה, אבל העיקרון חייב להישאר בעינו. לדוגמה, קיימת השאלה אם אותם כלי-נשק גרעיניים טקטיים, הנקראים מערכות קדומניות, טובים כקלפי-מיקוח. בתנאי שכלי-נשק גרעיניים טקטיים לא ייעקרו מן השרשרת וימשיכו להיות אחת מחוליותיה, אפשריים שינויים שיהיו גם בעלי ערך מדיני. אחד מאלה, לדוגמה, עשוי להיות בהחלפת המטוס החמוש חימוש גרעיני בטיל נייד מאוד, שטווחו לא יעלה על מרחביה של ברה"מ. דרך אגב,

לשינוי זה יהיו גם יתרונות אחרים. שאלה אחרת שיש לבחון אותה היא — השינוי בהרכב הנוכחי, במגמה להפחית את מספר כלי-הנשק בעלי ראשי-נפץ בינוניים וגדולים, ולהגדיל את מספר כלי-הנשק בעלי ראשי-הנפץ הקטנים והקטנים מאוד. אפשרית גם הקצאה של מטרות-אמנעה מסוימות — שהיו עד כה מטרות גרעיניות — לכלי-נשק קונבנציונאליים חדשים, ארוכי-טווח ומדויקים מאוד. הדברים אמורים בכל המטרות בהן רצויה פגיעה מדויקת, לא הרוויית שטח. בנוסף על כך, אמצעים כאלה יוכלו להקל על סיווגם של כלי-נשק גרעיניים — בין טקטיים ובין אסטרטגיים, וזו בעיה שטרם נפתרה בין ארה"ב ובין ברה"מ.

במישור הקונבנציונאלי, יש לקצץ קיצוץ דראסטי את משך-הזמן שנדרש להבאת הכוחות המיועדים לתגבורת לאירופה ושאינם מוצבים בה. אין זו שאלה של זמן-התובלה, אלא של הזמן הקודם להתחלת התובלה ולאחר בואם של הכוחות לאירופה. אוכל להציע אמצעים רבים לשיפור, אך מובן שצריך לרצות בהם והם עולים ממוון. נוסף על כך — והערה זו מכוונת אל כמה מדינות מערב-אירופיות החברות בנאט"ו — יש להקים הרבה עוצבות-מילואים מטיפוס חדש, „נכון לקרב“, שאינן קיים עדיין. עוצבות אלה צריכות להיות מסוגלות להתגייס תוך ימים מעטים — אם אפשר, לא יותר משלושה — וחימושן ואימוניהן חייבים לאפשר להן להילחם לצד עוצבות סדירות — ואין לשכוח, שעליהן להילחם נגד גייסות סובייטיים. לדעתי, נודעת חשיבות מרובה להקמתן של עוצבות כאלה. אכן, זה מחייב ריכוך של כמה דפוסי-מחשבה מקובלים, נוקשים, ושינוי בשיטות הנוכחיות של היערכות מילואים וגיוס.

זאת ועוד, יש צורך דחוף במישור הקונבנציונאלי בהכנסת נשק בעל טכנולוגיה מתקדמת, כגון מערכות-נשק מונחות-במדויק ונשק נגד-טנקים שיכסה שטח. עם זאת עלי להזהיר מפני המחשבה, שכלי-נשק חדשים אלה יספקו את נוסחת-הפלא הסופית. בעיות של כמות, של פיקוד ושליטה, טקטיקה, דוקטרינה — ואל נשכח את הלוגיסטיקה — יטילו למעשה הגבלות רבות יותר מאשר נוכל להעלות על הדעת להלכה היום. יתכן שהתקווה לחסוך בכוח-אדם תתגשם רק במידה מעטה יחסית. היתרון הגדול ביותר בכלי-נשק אלה טמון אולי באפקט שלהם כאשר משתמשים בהם כנושאי ראשי-נפץ גרעיניים קטנים מאוד.

כוחנו הקונבנציונאלי מספיק כנגד התקפות מקומיות וקטנות. מלחמה שתהיה מלכתחילה גרעינית וכוללת, היא בעלת סביבת רות נמוכה ביותר. לצורך דיונונו, אפשר להשאיר את שתי האפשרויות הללו בירכתיים. האפשרות הסבירה ביותר והמסור-כנת ביותר היא „תוקפנות רבתי מוגבלת“, המבוצעת על פני איזור שלם, והיא „רבתי“ מבחינת עוצמתם של הכוחות הקונבנציונאליים התוקפים ו„מוגבלת“ במטרותיה האופרטיביות והמדיניות.

כנגד התקפה כזאת, ספק אם ניתן להשיג את „ההצלחה ההתחלתית“ שצוינה ב„משימה הבסיסית“ של כוחות קונבנציונאליים מן הסוג והעוצמה הנוכחיים. בנקודה זו ברצוני להזכיר שני דברים שהובאו לעיל: ראשית, לא נוכל לצפות לגידול בעוצמה הקונבנציונאלית; שנית, קיצוץ הדדי של כוחות, שיעשה בעתיד בשיעור של 10% בקירוב, לא ישנה את

משום כך חיוני הדבר שנכיר מבעוד מועד בעובדה שלכלי-הנשק החדשים האלה, „דיברות“ משלהם, וכי „דיברות“ אלה שונות מאלה של כל כלי-הנשק הגרעיניים האחרים שאנו מכירים.

להבהרת הדברים, הרשוני להביא דוגמה מן ההיסטוריה. בראשית מלחמת-העולם השניה לא היו הטנקים הגרמניים טובים יותר — ובוודאי לא רבים יותר — מאלה של בעלות-הברית. הצלחותיה של גרמניה במלחמת-הבוק, בכל הנוגע לצבא-היבשה, נזקפו בעיקר לזכות העובדה שהגרמנים הבינו נכונה כי חוקים חדשים — טקטיים וטכניים — כרוכים בטנקים המודרניים, ואילו בעלות-הברית לא הבינו זאת בתחילה.

הקושי הוא, שכל מחשבה על שימוש מסוים בכלי-נשק „זעי-רים“ אלה התנפצה עד כה על אבן-נגף אחת. מכשול זה הוא הפילוסופיה הגרעינית ששלטה בכיפה במערב וטרם קמו עליה עוררים: מדיניות המתייחסת באותה אמת-מידה אל כל כלי-הנשק הגרעיניים. מדיניות זו מושתתת על האמונה, שהפיצוץ הגרעיני הראשון ישנה את פני המלחמה. גם קבוצת התכנון הגרעיני של נאט"ו פועלת ברוח הדוגמה האמריקנית הזאת. היא טוענת כי אותה מדיניות ואותם הליכים חלים על כל כלי-הנשק הגרעיניים, בין שעוצמתם מגאטון אחד ובין שעוצמתם קטנה מקילוטון אחד, בין שדיוקם הוא בסדר-גודל של 30 ק"מ או 300 מטר, בין שהם נישאים על-ידי טיל או מטוס לטווח 800 ק"מ ובין שהם נורים מתותח לטווח 8 ק"מ. לדעתי, אין שום הגיון במדיניות זו, שהיתה אולי נכונה לפני 20 שנה. יש להבין כי כלי-נשק מסוימים קטנים, הקיימים כבר, וכן כלים חדשים שיבואו, חייבים לצאת מן הפילוסופיה הגרעינית הנוכחית ויש להתייחס אליהם כאל נשק מיוחד, „פארא-קונבנציונאלי“. יש להתוות את ההגדרות על-פי השפעתם, מבלי להתחשב בעובדה הטכנית גרידא שההתפוצצות נגרמת על-ידי ביקועם של אטומים. אפקטים אלה ניתנים בהחלט להשוואה עם אפקטים קונבנציונאליים, והדברים אמורים גם בנוק שהם גורמים.

אין, לדעתי, שום סיבה מדינית, צבאית או טכנית, שתמנע את הפרדתם של כלי-הנשק הקטנים מן הפילוסופיה הגרעינית. כל הטיעונים הנגדיים ששמעתי עד כה אינם הגיוניים או

הבעיה. משום כך עלינו למצוא את הדרך לשימוש סלקטיבי בכלי-נשק גרעיניים טקטיים. שימוש סלקטיבי זה, כפי שהוא אפשרי היום, כרוך כמובן בסיכון של הסלמה והשמדה נרחבת. אולם אין ברירה, כל עוד לא נשתנתה מדיניותנו הגרעינית. פירושו של דבר, שההחלטה לאפשר שימוש סלקטיבי בנשק גרעיני טקטי — קשה מאוד ובוודאי אי-אפשר לקבלה במהירות. בהתחשב בתהליך בקשת-האישור — המורכב והגוזל זמן — סביר מאוד שהשימוש הסלקטיבי ייעשה מאוחר מדי, התוקפן לא יבלם בתכליתיות ולא יתאפשר ניצולו של האפקט שיושג. יש להטעים ולהדגיש נקודה זו. לשון אחר, התוצאה לא תהיה הצלחה התחלתית אלא הרס. כדי למנוע זאת, ולהשיג הצלחה במחיר הרס קטן יחסית, אני מציע לעשות שימוש שונה בכלי-הנשק הקטנים ביותר שלמרגלות הסולם של נשק גרעיני טקטי — בהתבסס על מדיניות חדשה והליכים חדשים. מאז הופעתם של כלי-נשק קטנים כאלה, לפני כחמש-עשרה שנים, הוקדשה מחשבה רבה לשימוש הטוב ביותר שניתן לעשות בהם. האמריקאים חשבו על כך יותר מאשר האירופים. אבל איש לא בחן לעומקה את בעיית המדיניות וההליכים — לפחות לא בדיון גלוי ופתוח. אחרי פרק-זמן ממושך למדי של שתיקה, צץ נושא זה מחדש השנה, אך משום-מה נפסק הדיון בו לפתע. עד כה נשארו המחשבות על גישה חדשה אל השימוש בכלי-נשק גרעיניים קטנים מאוד — במגירה. לדעתי, הגיעה השעה להוציאן לליבוך, אחת ולתמיד.

אני אומר זאת לא רק משום שכבר יש כמה כלי-נשק כאלה בבית-הנשק המערבי, כי אם מכיוון שבארה"ב נמצאים כמה דגמים חדשים מעבר לכותל, ואחדים מהם משולבים בהנחיה מדויקת. טרם נתקבלה החלטה לייצר כלי-נשק חדשים אלה, ולאחרונה נמסר מארה"ב שאין כל כוונה לייצרם. כזה הוא המצב היום, אך בטוחני שאין להוציא מכלל אפשרות שביום בהיר אחד יועמדו בני אירופה לפני כלי-נשק אלה, וזאת אולי כאשר יימצא הדבר לנכון לאור שיחות סאל"ט וקיצוץ הכוחות. ארחיק לכת ואומר: עלינו להכיר בעובדה שחידוש זה יהווה — ללא הגזמה — מהפכה בטכניקה של כלי-נשק גרעיניים, מהפכה שתכפה עלינו את השפעתה במהירות הולכת וגדלה, בין שנרצה בזאת או לאו. ומהפכות סותמות את הגולל על חוקים קיימים.

מושפעים ממשפטים קדומים או מנותקים מן הבעיה האמיתית. אבל עלינו להכיר בעובדה שיש משקל להתנגדויות אלה, משום שאנשים מאמינים בהן ומכיוון שכל הממשלות שותפות להן. המכשול שיש לגבור עליו הוא פסיכולוגי. הוא טמון ברושם שנחקק בנפש הבריות מהפצצת הירושמה ונאגאסקי, אשר יצרה עמדה פסקנית בדעת-הציבור העולמית, בפרלמנטים ובממשלות. עמדה זו מונעת את הבנת משמעותה של העובדה שהיום יש ברשותנו כלי-נשק קטנים שאי-אפשר להשוותם בשום פנים ואופן עם פצצת הירושמה.

טיעונם העיקרי של רבים הוא, שאסור לטשטש את קור-התיחום שבין לוחמה קונבנציונאלית ובין השמדה גרעינית. אכן, צריך להיות הבדל ברור. אבל קור-ההפרדה — זה הקרוי „הסף הגרעיני” — מתוח היום במקום לא-נכון. הוא מושגת על תהליך פסיבי במקום על האפקט המעשי, כפי שצריך הדבר להיות. יש טיעון אחר — הסיכון שבהסלמה גרעינית. כל עוד מעריכים כלי-נשק קטנים אלה הערכה פסיכולוגית, מדינית וצבאית כלי-נשק גרעיניים, וכל עוד נחשב השימוש בהם כשלב הראשון בסולם של מלחמה גרעינית, אמנם יש סיכון של הסלמה גרעינית. אך אם יראו בהם את השלב העליון בסולם הלוחמה הקונבנציונאלית, ואם יהיה ברור לגמרי כי השימוש בהם איננו בשום פנים ואופן „פתיחה במלחמה גרעינית” או התחלה של הסלמה גרעינית, כי אם התראה אחרונה לפני שתתחיל הסלמה גרעינית — אזי לא יהיה תוקף לטיעון הזה. מכאן נובע שיקול חשוב אחר. במצב הנוכחי, קרוב לוודאי שאנו נהיה הצד שייאלץ לפתוח במהלומה גרעינית, משום שהגנה קונבנציונאלית גרידא לא תצלה כנגד העדיפות הסובייטית באירופה התיכונה. אולם אם ייחשבו כלי-נשק קטנים אלה כחלק מבית-הנשק הקונבנציונאלי, אזי תועבר ההחלטה בדבר הסלמת המלחמה — אל התוקפן. זה יהיה יתרון מדיני ופסיכולוגי חשוב מאוד, שלא ניתן להשיגו בנסיבות הנוכחיות. בכל הנוגע לתוקפן-בכוח, השאלה הראשונה שיש לשאול בדבר הדוקטרינה החדשה של כלי-הנשק הקטנים-מאוד איננה אם הוא יהיה מרוצה ממנה או אם הוא יאשר אותה, אלא כיצד תשפיע עליו הידיעה שאנו אימצנו אותה לעצמנו ושאנו מוכנים לפעול עלי-פיה.

מובן שאי-אפשר להגיע לשינוי בסיסי זה בכוחו של צו וליישם אותו בין-לילה — במיוחד כל עוד קיים המחסום הפסיכולוגי. ראשית לכול, יש לשנות את הלך-החשיבה של הציבור הרחב בנושא זה, ויש להתחיל בהסברה. על כל אדם להבין כי כלי-נשק אלה, הגם שהם גרעיניים מטבעם, מבחינה טכנית, אינם נחשבים חלק מבית-הנשק הגרעיני והשימוש בהם אינו גרעיני מטבעו. לא קל הדבר, אך אין הוא מן הנמנע. חשוב מזה — חיוני הדבר (ונקודה זו היא בעלת חשיבות פוליטית מכרעת) שהמדיניות הזאת תובהר רשמית במושגים כלליים כחלק מן התגובה הגמישה. מובן מאליו, שיש לעשות זאת בימי-שלום, ואני מאמין שזה יחזק את גורם ההרתעה. הוצאתם של כלי-נשק אלה — אשר יש להגדירם כ„נשק הגנתי” — מן המערך הגרעיני, חייבת להיות ברורה ממש כמו הסיבה וההצדקה לצעד הזה. כמו כן, יש להבהיר כי השימוש בהם יהיה גמיש והגנתי מטבעו, במישור הקונבנציונאלי, אחרי שחצה התוקפן את הגבול — וכי אין הוא בחזקת הסלמה גרעינית.

יש להרחיב את הדיבור בנושא זה. לדוגמה, על הצורך בהגדרת רות חדשות, באמות-מידה חדשות, בהליכים חדשים. יש לפתח טקטיקה חדשה ויש לפתור את בעיית התרגול וההכשרה. נודעת חשיבות גם לשם החדש שיינתן לכלי-נשק אלה. אסור לכנותם „נשק גרעיני זוטא”, או כל מילה אחרת שתיגזר מגרעין — והסיבות מובנות מאליהן. מה שמחייב שינוי, זקוק לשם שונה. בטוחני כי ברור לכם, שיש להציעתי כמה הבטים מדיניים. אחד מהם הוא — שמדיניות חדשה לגבי נשק גרעיני זעיר, אשר תתחיל ברגע הנכון, תחזק את סיכויי ההצלחה של שיחות סאל"ט וקיצוץ הכוחות באירופה.

ברצוני לחזור אל נושא המחסום הנפשי שהזכרתי לעיל. אם נוכל לגבור עליו — וזה כרוך בזמן ובהסברה, אבל בר-ביצוע אם יהיה רצון לעשות זאת — אזי נוכל לבנות באמצעים הקיימים כבר (ובעתיד יהיו טובים מהם), גורם-הרתעה הגנתי הרבה יותר תכליתי מכל מה שקיים היום. יש להבין כי השימוש המוצע בכלי-נשק קטנים מאוד הוא — במתכוון — חלק ממערך ההרתעה הכללי, שאותו ניתן לחשב, ואשר מאחוריו חייבת לעמוד הסכנה שאינה ניתנת לחישוב כלל ואשר טמונה במלוא השרשרת של ההסלמה הגרעינית האמיתית. ועוד: יש לומר שכלי-הנשק הקטנים הללו — בתפקידם ההרתעתי וההגנתי כאחד — אינם תחליף לכוחות קונבנציונאליים, כי אם חוליה משלימה שלהם.

אם נניח שהמדיניות החדשה המוצעת, ההליכים החדשים הנחוצים וכלי-נשק זעירים כאלה — כבר קיימים (ועלינו לזכור כי דגמים מסוימים וכמויות מסוימות אמנם קיימים כבר), מהי המשמעות לגבי הגנת המערב, בנוסף על גורם ההרתעה שכבר הוזכר?

נוכל להשיג את משימתנו הבסיסית, שתוארה לעיל — ולעשות זאת בהצלחה, או לפחות באופן מניח את הדעת הרבה יותר. נוכל ליצור מחסום קונבנציונאלי אשר יהיה קשה מאוד לגבור עליו בהסתערות הראשונה ואשר יסב לתוקפן אבידות ניכרות. מחסום זה יאפשר לנו להשיג את ההצלחה ההתחלתית הנחוצה (מה שייאלץ את התוקפן לשקול היטב את מהלכיו); להשיג אותה בקלות הרבה יותר גדולה ובשלב הרבה יותר מוקדם; ולהשיג אותה במידה הרבה יותר קטנה של נזק.

הבלימה הצבאית והאפקט הפסיכולוגי הנובע מהזכחת היותו נחוש-החלטה, יעניקו לנאט"ו ולממשלות זמן רב יותר וגמישות רבה יותר לנקיטת אמצעים נוספים, מדיניים וצבאיים, מכפי שיש להן היום, וישחררו אותן מן הכורח האפשרי להקדים בהסלמה אל נשק גרעיני ממש.

★

שאלה: היש לך רעיונות ספציפיים באשר לאופן בו יוצגו כלי-נשק חדשים אלה לפני הציבור, לאור העובדה שרוב הקצינים בשירות פעיל אינם מסוגלים לפצות פה בפומבי? כיצד ייעשה הדבר, כאשר אין נכונות מצד ממשלות או הציבור?

תשובה: זוהי שאלה קולעת וחשובה מאוד. עלינו להתחיל בהסברת הנושא לציבור. התהליך יהיה ממושך למדי. הדבר יכול להיעשות אך ורק על-ידי קציני-צבא אחראיים במדינות השונות, אשר ידווחו לממשלותיהם ויעדכנו אותן בנושא הנדון. השנה געשה משהו בכיוון זה בצרפת. קראנו כמה מאמרים. גם בבריטניה נפתח דיון — אבל נפסק. לדעתך, יש שתי דרכים.

אם אתה בקי בכלי-נשקך, ואם ניתנת דוקטרינה למפקדים ולחיילים, אתה חוסך שנים. זאת הנקודה. שאלה: מצאתי חוסר-עקביות בהרצאה. בשלב אחד נאמר שכל גרמניה תהיה זרועה הרוגים גרמנים כתוצאה ממלחמה גרעינית כלשהי, וכי אמריקה ובר"מ ייצאו שלמות. כעת נרמז שהנשק הגרעיני הטקטי הקטן שלנו יישלף מן המגירה וייעשה בו שימוש בנסיבות מסוימות.

ברצוני להציע פיתרון אפשרי. אם נשתמש בנהר הוורז כקו, אפשר לקבוע שאם יגיעו הכוחות הרוסיים עד לוורז — תהיה לצד שלנו הזכות להשתמש בכלי-נשק אלה. אפשר למצוא נהר דומה בצד השני, ואם כוחותינו יגיעו אליו, תהיה לרוסים הזכות להפעיל כלי-נשק כאלה.

דרך אגב, זה עשוי לעזור לפוליטיקאים שלנו, אשר תהיה להם תכנית אסטרטגית לפיה יוכלו לפעול כאשר תהיה אצבעם מונחת על ההדק. הם יוכלו להחליט אם ללחוץ על ההדק, או לא, לפי הנסיבות.

תשובה: תודה רבה על השאלה וההערה. אני מסכים אתך, עקרונית. אכן זקוקים אנו לקו, כדי שנוכל לומר לצד השני: „אם תעבור קו זה — נשתמש בנשק הזה.“ כלי-נשק אלה יופעלו רק אם התוקפן ייאלץ אותנו להשתמש בהם. אנו זקוקים להם. נשק זה חייב להיות משולב בנשק קונבנציונאלי חדיש. עליו להיכלל בדוקטרינה מובנת לכל. הנקודה השניה היא: „לא נשתמש בהם אם לא תחצו את הגבול. אתם תלחצו על ההדק.“ עם כל כלי-הנשק האחרים שברשותנו היום, אין אנו יכולים לומר זאת לרוסים, בגלל המרחק. התותח בן 155 המ"מ, הנמצא בידי כוחות בעלות-הברית בגרמניה, יורה לטווח 18 או 17 ק"מ. אי-אפשר לירות בו לטווח ארוך יותר.

סיכום

גנרל קילמנסג גולל לפנינו הצעה בעלת חשיבות ראשונה במעלה. זוהי הצעה להביא מלחמה גרעינית לכלל חשבון, במסגרת של הגבלות. כדי לחלץ אותנו מסכנת הסלמה לחילופי-מהלומות גרעיניים כוללים, העלולים לגבוע מהפעלתם של כלי-נשק גרעיניים בעלי עוצמה נמוכה מאוד. הוא סבור, שנוכל להיחלץ מהסלמה זו אם נאמץ קטיגוריה חדשה שלמה של כלי-נשק כבאים בחשבון לשימוש במלחמה קונבנציונאלית, ואם לא נראה בנשק גרעיני טקטי קטן חלק מבית-הנשק הגרעיני העלול לחולל חילופי-מהלומות אסטרטגיים שלוחי-רסן, סופיים.

אין ספק, שגנרל קילמנסג הטיל אבן לבריכה, ומימיה ירטטו זמן רב. יתכן שהוא דחף אותנו בכיוון לתשובה. יש להעמיד מחשבה זו במבחן נוקב, כדי להיווכח אם יש בה המפתח אשר יאפשר לנו להיחלץ ממקטורן-הכפיה הגרעיני.

חשוב להבהיר את ההבדל, משום שהציבור חושב על ביקוע האטום. עד כה לא הוסבר ההבדל. איני יודע על מיניסטר יחיד הצועד בכיוון זה. אמר לי מפקד בכיר מאוד בנאט"ו (אמריקאי): „אתה צודק, אבל חושבני שהפוליטיקאים שלנו אינם מבינים זאת די-הצורך.“ ובכן, עלינו להבהיר את השק-פתנו. אני יודע, שהתשובה הזאת אינה מספקת.

שאלה: אם ננקוט מדיניות זו, ביום מן הימים, האם לא יאפשר הדבר מייד לרוסיה לנקוט באותה מדיניות? ואם תעשה זאת, האם לא נעמוד שוב לפני עדיפות כמותית?

תשובה: עד כה לא פיתחו הרוסים כלי-נשק קטנים כאלה, מטעמים שאינם ידועים לנו. מבחינה טכנית, ודאי שיוכלו לעשות זאת. אוכל רק לנחש את הסיבה להימנעותם עד כה: נשק זה אינו נשק התקפי. התוקף זקוק לנשק חזק יותר, מכמה וכמה סיבות. נשק קטן זה מתאים יותר למגן. אבל כללית, הבעיה ישנה: אם יש בידך משהו חדש, כעבור זמן-מה עשוי גם הצד השני לרכוש אותו. על כל פנים, בגלל הקשיים הכרו-כים בפיתוח כלים קטנים אלה, נדרשו לאמריקאים כ-15 שנים, ולכן סביר שהרוסים מפגרים מאוד מאחרינו. אפילו מתקדמים הרוסים במהירות כפולה מזו של האמריקאים, יידרשו להם חמש, או שבע שנים לפתח כלי-נשק כאלה. והשעה קשה כעת, בגלל השיחות המתנהלות וחוסר הבהירות לגבי התוצאות. אבל יש לנו משהו, לפחות.

שאלה: מה דעתך על הטיעון, שאם יאמץ נאט"ו את השימוש בכלי-נשק גרעיניים קטנים, יחזק הדבר את ידם של חוגים מסוימים באמריקה, הלוחצים לקיצוץ נוסף במספר הכוחות האמריקאיים באירופה?

תשובה: תהא זו טעות לחשוב, שכלי-הנשק הקטנים הללו עשויים למלא מקומן של יחידות-צבא. אבל העלית בעיות אחרות בשאלתך. המדינה היחידה המסוגלת לייצר נשק זה, היא אמריקה. ואנו נמצאים כעת בתקופה של הגבלת ההפצה של נשק גרעיני — וגם זו בעיה.

שאלה: בנוגע לסכנה שכינית „תוקפנות רבתי מוגבלת“, האם רואה אתה תוקפנות כזאת ובמקביל לה מערכה בים, או שמא תהיה זו מערכה יבשתית בלבד?

תשובה: אם מדובר באירופה התיכונה, יהיה זה בעיקר מסע-מלחמה יבשתי — כמובן, בסיוע אווירי. אם בוחנים את השפלה הצפונית או השפלה הדרומית, אזי יהיה המצב שונה. אנו עוסקים בהתקפה רבתי מוגבלת, ברחבי איזור אחד. עלול לבוא יום בו יהיה בצד השני מצב מדיני פנימי — או באירופה — בו יוכלו לפחות להעריך כי יידרש משך-זמן ארוך מאוד לקבלת החלטה בממשלות המערב. יש להכפיל זמן-החלטה זה כ-15 לגבי נאט"ו — עם הבטים שונים ואינטרסים שונים. אינני אומר שזהו המצב היום, אבל יתכן מצב כזה בעתיד.